

עברית: הבנה, הבעה ולשון

שאלון ב'

יחידת לימוד אחת

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שלוש שעות וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתת ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.

פרק ראשון	—	הבנה והבעה	—	50 נקודות
	{	חלק א: הבנה	(20 נקודות)	
		חלק ב: הבעה	(30 נקודות)	
פרק שני	—	תחביר	—	24 נקודות
פרק שלישי	—	מערכת הצורות	—	26 נקודות
	—	סה"כ	—	100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. תוראה מיוחדת: הקפד על כתב ברור, על כתיב נכון, על כללי הדקדוק ועל פיסוק הגיוני.

הערה: קישורית לדוגמאות תשובה לשאלון זה תתפרסם בדף הראשי של אתר משרד החינוך.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב בטייטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טייטה" בראש כל עמוד טייטה. רישום טייטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה ו

לפניך שלושה מאמרים 1-3. קרא אותם, וענה על השאלות שאתריהם.

מאמר 1 היסטוריה וספרות — לכל סטודנט

(מעובד על פי שנהר, ע' (1) [13 באוקטובר 2013]. "היסטוריה וספרות — לכל סטודנט". וואלה חדשות. אוזר מ"מ http://news.walla.co.il ב-20 בינואר 2014)

פסקה א אין הרבה סיסמוגרפים⁽²⁾ הרגישים לקליטת מגמות בחברה הישראלית כמו הפופולריות המשתנה של חוגי הלימוד באוניברסיטאות ובמכללות. בימינו הסטודנטים, כך אנו רואים בפרסומים ובסקרים, מעדיפים ללמוד משפטים, מנהל עסקים, כלכלה וחשבונאות על פני מדעי הרוח ומקצועות "רוחניים" אחרים. יש קשר ברור בין הנורמות והערכים של החברה ובין כיווני החיים שבחרים צעיריה. הנורמה שרווחה בעבר בחברה הישראלית והדגישה את ערך ההשכלה בקביעת מעמדו של משלח היד — נחלשה. בד בבד הנורמה המדגישה את התגמול הכלכלי — התחזקה.

פסקה ב בשנות החמישים ובתחילת שנות השישים של המאה העשרים, כאשר המדינה הצעירה חיפשה את זהותה ואת שורשיה, נהרו עשרות סטודנטים לשיעורים בהיסטוריה יהודית ובמקרא. אחר כך עסקה החברה בשאלת מקומה של ההווה הישראלית בין העמים שמסביב, ולכן החלו הסטודנטים לפקוד את חוגי הלימוד היסטוריה כללית, מדעי המדינה ויחסים בין-לאומיים. המהפכות החברתיות שגרפו את צעירי העולם של שנות השישים וראשית שנות השבעים העלו פלאים את הפופולריות של חוגי הלימוד פסיכולוגיה, עבודה סוציאלית ורפואה. הצעירים התפנו לחיפוש עצמי, והפילוסופיה נהפכה לאחד התחומים המובילים.

פסקה ג וכיום החוגים במדעי הרוח מתרוקנים מתלמידים. התופעה חמורה בעיקר במדעי היהדות, בין השאר משום שהסטודנטים רואים בהם מקצועות שאינם רלוונטיים לחייהם.

פסקה ד נוסף על הירידה התלולה במספר הסטודנטים הנרשמים לחוגי לימוד במדעי הרוח ניכרת ירידה של ממש גם ברמת הסטודנטים המתקבלים ללימודים בחוגים אלה. חוץ מחריגים, הסטודנטים המוכשרים נמשכים לחוגי לימוד שקשה להתקבל אליהם. התוצאה של תהליכים אלה היא שבמקומות העבודה המשפיעים על התרבות, על החינוך ועל הפוליטיקה נמצאים אנשים שאינם בוגרי מדעי הרוח.

פסקה ה כאן כדאי שנשאב עידוד מן הניסיון האמריקני: הידרדרות דומה במצב הפקולטות למדעי הרוח בארצות-הברית נבלמה בסוף שנות השמונים של המאה העשרים בזכות חברות עסקיות גדולות. הן החלו לחפש עובדים חדשים בוגרי אוניברסיטאות, בעלי השכלה עיונית רחבה בתחום מדעי הרוח בזכות היותם בעלי מיומנויות וכישורים חברתיים ותרבותיים חיוניים. לתפיסתם, בוגרים אלה הם בעלי עומק רעיוני, בעלי ידע בשפות ובעלי תפיסת עולם מורכבת המאפשרת לאדם להתנהל ב"כפר הגלובלי" וליצור קשרים בין-תרבותיים.

(1) פרופ' עליזה שנהר היא חוקרת ספרות ועומדת בראש המכללה האקדמית עמק יזרעאל.

(2) סיסמוגרף — מנשיי הרושם אוטומטית את הנורמות האדומות, כיוון ועוצמתן.

יש הרואים קשר בין הפיחות במעמד של מדעי הרוח ובין מדיניות ההפְּרָטָה⁽³⁾ של הממשלה, המביאה להחלשת המנגנונים המבטיחים רווחה לציבור. מדעי הרוח נחשבים השכלה לשמה, כלומר מקצועות הנלמדים לא לשם פרנסה, ולא כל אחד בחברה הישראלית כיום יכול להרשות לעצמו לרכוש השכלה לשמה בלבד. במדינות אחדות, למשל בגרמניה, המדינה משקיעה משאבים עצומים במדעי הרוח משום שהיא מכירה בחשיבותם. מדינת ישראל צריכה ללמוד מן הדוגמה הזו ולראות בירידה ברמת ההשכלה במקצועות ההומניסטיים בעיה חמורה. האפשרות שייפתח פער תרבותי גדול בין אנשי עסקים וממשל בישראל לבין אנשי עסקים וממשל באירופה, למשל, מסוכנת מאוד מבחינתנו. ייתכן אפילו שיש לשקול מחדש את שיטת הלימוד האקדמית הנהוגה כיום בישראל. לפי השיטה הנהוגה בישראל, כבר בשנה הראשונה הסטודנט בוחר להתמחות בחוג לימודים מסוים, שלא כמו עמיתו האמריקני, שבראשית דרכו האקדמית חייב לרכוש תשתית של השכלה הומניסטית כללית. כן, הגיעה העת לחייב את הסטודנטים בישראל ללמוד מגוון מקצועות עיוניים שאינם קשורים לתחום התמחותם, כדי שירכשו תשתית של השכלה הומניסטית רחבה.

פסקה ו

פסקה ז

מאמר 2

להכניס רוח לעסקים

(מעובד על פי שביט, ז'⁽⁴⁾ [16 בנובמבר 2011]. "להכניס רוח לעסקים". דעות ynet. אוחר מ-<http://www.ynet.co.il/articles> ב-20 בינואר 2014)

בדין ארוך השנים על החשיבות של מדעי הרוח מציינים בדרך כלל את חשיבותם הרבה בהנחלה ובשימור של הנכסים הרוחניים של עם, תברה וקהילה. אין ספק שלמדעי הרוח יש תרומה חשובה לכך, במיוחד בעידן הגלובלי של המאה העשרים ואחת שבו מתחדד הצורך לשמור על הייחודיות ועל השונות. אולם למדעי הרוח יש תפקיד חשוב לא פחות בפיתוח חשיבה חדשנית, יצירתית, ביקורתית וקוראת תיגר, כזו המבטיחה את חיוניותם של כל המדעים ושומרת עליהם מפני שביעות רצון עצמית ומפני התנוונות. בקורסים שלי משתתפים תלמידים לתואר שני המגיעים מתחומי לימוד כמו כלכלה, מדעי המחשב ומשפטים. לא אחת הם מספרים שבניגוד לציפיותיהם, הלימודים של מקצועות בתחום מדעי הרוח קשים הרבה יותר מן הלימודים בתחום התמחותם. כשאני מנסה להבין את הקושי, שני גורמים עולים בדעתי: הקושי לפרש את המציאות והקושי לחשוב "מחוץ לקופסה". לימודי הרוח מקנים ללומד את היכולת לשאול שאלות, לסטות מן התלם, לקרוא טקסטים, לא טכנית ומְכֻנֵית, אלא מתוך משמעות והקשר.

פסקה א

פסקה ב

(3) הֶפְרָטָה – העברה או מכירה של חברות ממשלתיות או שירותים ציבוריים לחברות פרטיות.

(4) זוהר שביט היא פרופסור ביחידה למחקר התרבות, אוניברסיטת תל אביב.

מכל תחומי הדעת אין כמו מדעי הרוח להקנות את היכולת להפוך מידע לידע. לימודי ספרות, היסטוריה או פילוסופיה מפתחים את הספקנות ואת הדמיון היצירתי – כלים שבלעדיהם הידע נשאר מוגבל וקפוא. אנחנו חיים בעידן שיש בו נגישות עצומה למידע, ודווקא בעידן זה היכולת לברור את המידע, להבין אותו ולנתח אותו נעשית חיונית במיוחד.

בשנים האחרונות גוברת ההכרה ביתרון זה של מדעי הרוח. בישראל לאחרונה יש לכך ביטוי ביוזמה שמטרתה לשלב בוגרים מתחום מדעי הרוח, האמנויות ומדעי החברה בניהול חברות עסקיות. מנהלי חברות ואנשי עסקים הפנימו את הרעיון שהכשרה במדעי הרוח מעצימה את עובדי החברה ופותחת לפניהם אופקים חדשים. לא מכבר התפרסם בעיתון כלכלי מאמר שכותרתו: "מה אנשי עסקים יכולים ללמוד מאמנים?". מתברר כי עולם העסקים גילה שהאמנות היא מקור שאפשר ללמוד ממנו לא מעט דברים, כמו יזמות, חדשנות, דרכים לנהל אנשים שקשה לנהלם והסתגלות לשווקים חדשים. אנשי עסקים שגילו לאחרונה את מדעי הרוח הבינו שיש לבחון מחדש את האמירה שהחזיקו בה עד כה: "אם אי-אפשר לחשב את זה, זה לא נחשב". במקומה הייתי מציעה להם לאמץ את האמירה: "אם זה לא חושב, זה לא נחשב".

פסקה ג

פסקה ד

מאמר 3

ללמוד בכיף או ללמוד מקצוע

(מעובד על פי שטרסלר, נ' (5) [28 באוגוסט 2012]. "ללמוד בכיף או ללמוד מקצוע". הארץ. אוהזר מ' <http://www.haaretz.co.il> ב-20 בינואר 2014)

הנתונים על פערי השכר שהוצגו השבוע אינם אמורים להפתיע, הכול יודעים כי מי שלומד הנדסה, מדעי המחשב או מנהל עסקים משתכר הרבה יותר ממי שלומד מדע המדינה, היסטוריה או פילוסופיה. ועוד הכול יודעים כי לעומת הראשונים המשתכרים כ-20 אלף שקל בחודש, האחרונים משתכרים כ-6,000 שקל בחודש.

פסקה א

לכן הפתיעו התגובות הכועסות של מי שלמדו מדעי הרוח או לימודי אסיה. הם כעסו על המדינה ועל השיטה, שהוכרזו אשמות בשכר המועט שהם משתכרים. יש לי בשורה לא נעימה בשבילם: הסתכלו במראָה. שם תראו את האשם.

פסקה ב

מי שבחרו ללמוד משהו "כיפי" שקל ללמוד, שהוא בעצם תחביב נחמד, בלי להביא בחשבון את ההכנסה הזעומה בצדו, יבואו בטענות רק לעצמם. מי שרוצה ללמוד את כתבי אפלטון או לדון בתוצאות המהפכה הצרפתית, רשאי כמובן לעשות זאת, אך לפני כן כדאי לו לרכוש מקצוע מבוקש ומכניס. שאם לא כן, הוא דן את עצמו לשכר נמוך ולהתמרמרות מתמשכת.

פסקה ג

(5) נחמיה שטרסלר הוא פרשן לענייני כלכלה ועורך המדור הכלכלי של עיתון "הארץ" וחדשות ערוץ 2.

פסקה ד אם לומדים משהו שאין לו ביקוש בשוק העבודה, אין לטעון אחר כך שהשכר נמוך מדי. גם אי־אפשר לדרוש מן המדינה להעסיק את כל בוגרי המכללות שלמדו את "מה שבא להם". אמנם כל לימוד הוא חשוב ומכובד, אבל התמורה שונה. גם המגזר הציבורי חשוב. הוא מספק חינוך, בריאות, ביטחון, תשתיות ורווחה, אך אין הוא יכול לקלוט את כל מי שלמד דיפלומטיה או היסטוריה.

פסקה ה בוגרים בתחום מדעי הרוח החשים מקופחים נדרשים להבין ששכר כל עובד נקבע על פי ערך התפוקה שלו. מהנדס אלקטרוניקה אינו מקבל כך סתם 20 אלף שקל בחודש: העבודה שלו מייצרת תפוקה הנמכרת במחירים גבוהים. דבר זה מאפשר לבעל חברה שהעובד מועסק בה לשלם לו שכר גבוה וגם להרוויח בעצמו. עובדה זו והביקוש הגבוה לעובדים במקצועות אלה מובילים לשכר המכובד. אלה חוקי הכלכלה, והצעירים הכועסים צריכים להבין שהם אינם יכולים לשנות חוקים אלה.

פסקה ו הפרשי השכר הגבוהים במשק מאותתים לנו מה כדאי ללמוד ומה לא. האיתות הנוכחי חד וברור: כדאי ללמוד את כל מה שקשור להיי־טק, להנדסה, למחשוב ולמדע, אם רוצים להגיע להכנסה גבוהה. זהו גם האינטרס של המדינה: כיום יש צורך מובהק בבוגרים מתחומי ההיי־טק והטכנולוגיה. תחומים אלה הם מנוע הצמיחה של המשק שמגביר את ההכנסות ואת היצוא, ומוביל לצמיחה כלכלית וליצירת מקומות תעסוקה.

פרק ראשון — הבנה והבעה (50 נקודות)

בפרק זה שני חלקים — א: הבנה, ב: הבעה.

ענה על השאלות במחברת הבחינה לפי ההוראות בכל חלק.

חלק א: הבנה (20 נקודות)

ענה במחברתך על כל השאלות 1-4.

1. א. שלושת המאמרים עוסקים באותו הנושא.

במה עוסקים שלושת המאמרים? (כתוב עד שני משפטים). (נקודה אחת)

ב. במאמר 1 מובאות דוגמאות ליחס כלפי מקצועות לימוד בתקופות שונות בהיסטוריה של מדינת ישראל.

העתק מן המאמר את המשפט שהדוגמאות האלה באות לבססו. (2 נקודות)

2. א. לפניך טבלה המציגה ניתוח של שלושת המאמרים. העתק למחברתך את המספרים מן המשבצות הריקות בטבלה, וכתוב ליד כל מספר את המידע הנדרש. הקפד על ניסוח קצר וענייני ההולם טבלה. (6 נקודות)

מאמר 3 שטרסלר, נ', "ללמוד בכיף או ללמוד מקצוע"	מאמר 2 שביט, ז', "להכניס רוח לעסקים"	מאמר 1 שנהר, ע', "היסטוריה וספרות – לכל סטודנט"	תבחינים (קריטריונים)
(2)	(1)	ההידרדרות במעמדם של מדעי הרוח מדאיגה מאוד.	טענת הכותב/ הכותבת
השכר בשוק העבודה לבעלי מקצועות בתחומים שונים נקבע על פי הביקוש להם ועל פי ערך התפוקה שלהם.	(4)	(3)	נימוק אחד
(6)	להגביר את ההכרה בחשיבותם של מדעי הרוח ובתרומתם לחברה.	(5)	המלצה אחת

ב. העתק למחברתך את המשפט שלפניך, והשלם אותו.

ממאמר מספר _____ וממאמר מספר _____ עולה כי _____

_____, ואילו ממאמר מספר _____ עולה כי _____

(2 נקודות)

3. א. לפניך משפט ממאמר 1.
- "יש הרואים קשר בין הפיתות במעמדם של מדעי הרוח ובין מדיניות ההפרטה של הממשלה, המביאה להחלשת המנגנונים המבטיחים רווחה לציבור" (פסקה ו).
- האם במשפט שלעיל הכותבת מציגה טענת נגד לטענתה? נמק את קביעתך. (2 נקודות)
- ב. לאחת הטענות בפסקה ג במאמר 3 אפשר למצוא הפרכה במאמר 2. כתוב את הטענה (מאמר 3) ואת ההפרכה של הטענה (מאמר 2). (4 נקודות)
4. במאמר טיעון הכותב מביע את רגשותיו ואת יחסו כלפי התכנים שהוא עוסק בהם. העתק מכל אחד משלושת המאמרים מבע אחד (מילה או צירוף מילים) שבו באים לידי ביטוי רגשותיו ויחסו של הכותב כלפי התכנים שהוא עוסק בהם בכתיבתו (סך הכול – שלושה מבעים). (3 נקודות)
- חלק ב: הבעה (30 נקודות)**
- בחר באחד מן הנושאים 5-6, וכתוב עליו מאמר בהיקף של כ-500 מילים לפי ההוראות.
5. אחת מן המטרות המוצהרות של בית הספר התיכון היא להכין את תלמידיו להשתלב בעולם שלאחר בית הספר. יש הטוענים כי בימינו לימודים בתחום מדעי הרוח בבית הספר התיכון אינם תורמים למימוש מטרה זו, ולא יסייעו לבוגרים להשתלב בעידן הטכנולוגי. כתוב מאמר טיעון, ובו הבע את עמדתך בנוגע לטענה זו, ונמק אותה. תוכל להיעזר במאמרים שקראת.
6. בחר באחד משלושת המאמרים שקראת, וכתוב מאמר תגובה לכותב/כותבת המאמר. במאמריך הצג את הטענה המרכזית של המאמר שבחרת, הבע את דעתך עליה, ונמק אותה. תוכל להיעזר במאמרים שקראת.

פרק שני – תחביר (24 נקודות)

בפרק זה ענה על שלוש שאלות: על שאלה 7 (חובה) ועל שתיים מן השאלות 8-11 (שאלות בחירה).
(לכל שאלה – 8 נקודות)
ענה על השאלות במחברת הבחינה.

7. שאלת חובה (8 נקודות)

לפניך קטע על פי פסקה ב במאמר 1, ובו ארבעה משפטים המסומנים בספרות IV-I. קרא אותו, וענה על הסעיפים שאחריו.

(I) כאשר המדינה הצעירה חיפשה את זהותה ואת שורשיה, נהרו עשרות סטודנטים לשיעורים בהיסטוריה יהודית ובמקרא. (II) אחר כך עסקה החברה בשאלת מקומה של ההווה הישראלית בין העמים שמסביב, ולכן החלו הסטודנטים לפקוד את חוגי הלימוד היסטוריה כללית, מדעי המדינה ויחסים בין-לאומיים. (III) המהפכות החברתיות בשנות השישים והשבעים העלו פלאים את הפופולריות של חוגי הלימוד פסיכולוגיה, עבודה סוציאלית ורפואה. (IV) הצעירים התפנו לחיפוש עצמי, והפילוסופיה נהפכה לאחד התחומים המובילים.

א. העתק את מספרי המשפטים IV-I, וציין ליד כל מספר את הסוג התחבירי של כל משפט: פשוט, מורכב או איחוי (מחובר).

- אם המשפט מורכב – העתק ממנו את הפסוקית/פסוקיות, וציין את תפקידה/תפקידן התחבירי.
- אם המשפט הוא משפט איחוי (מחובר) – העתק את מילת/מילית הקישור המחברת בין איברי.

ב. העתק ממשפט I חלק כולל אחד, וציין את תפקידו התחבירי במשפט.

ג. המר את משפט I במשפט מסוג תחבירי כלשהו (פשוט, מורכב או איחוי) שיהיה בעל קשר לוגי של סיבה ותוצאה.

שאלות בחירה (16 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 8-11 (לכל שאלה – 8 נקודות).
שים לב: בכל שאלה שתבחר, ענה על כל הסעיפים שבה.

8. לפניך שני משפטים מורכבים על פי מאמר 1. קרא אותם, וענה על הסעיפים שאחריהם.
- I. הנורמה שהדגישה את ערך ההשכלה בקביעת מעמדו של משלח היד — נחלשה.
II. הנורמה המדגישה את התגמול הכלכלי — התחזקה.
- א. לפסוקיות בשני המשפטים יש אותו תפקיד תחבירי — ציין מהו.
ב. כתוב כל אחד מן המשפטים בלי הפסוקית.
ג. הסבר מהי התרומה של הפסוקיות במשפטים I-II.
ד. האם אפשר להשתמש במילית השעבוד שפותחת את הפסוקית במשפט II כדי לפתוח את הפסוקית במשפט I (בלי לעשות שינויים נוספים במשפט I)? נמק את תשובתך.
ה. בין שני המשפטים יש קשר לוגי.
כתוב את שני המשפטים במשפט אחד שיבטא את הקשר הלוגי ביניהם.

9. לפניך שני משפטים מורכבים על פי מאמר 3. קרא אותם, וענה על הסעיפים שאחריהם.
- I. מי שלומד הנדסה, מדעי המחשב או מנהל עסקים, משתכר שכר גבוה.
 - II. מי שרוצה ללמוד את כתבי אפלטון, רשאי כמובן לעשות זאת.
 - א. העתק כל אחד מן המשפטים, ותחם בו את הפסוקית.
 - ב. ציין את התפקיד התחבירי המשותף לשתי הפסוקיות.
 - ג. במאמר 3 מוצאים משפטים רבים בעלי דגם זה של פסוקית. שער מדוע הרבה הכותב להשתמש במאמרו בדגם הזה של הפסוקית.
 - ד. לפניך שני משפטים נוספים, הממוספרים בספרות III ו-IV. קרא אותם, וענה על הסעיפים שאחריהם.
 - III. משהחלטת ללמוד מדעי הרוח, דגת את עצמך לשכר נמוך.
 - IV. מתברר כי עולם העסקים גילה את האמנות.
 - (1) באיזה מן המשפטים, III או IV, יש פסוקית בעלת אותו תפקיד תחבירי כמו בפסוקיות במשפטים I ו-II? ציין את מספר המשפט.
 - (2) ציין מהו התפקיד התחבירי של הפסוקית במשפט האחר.
10. לפניך קטע מפסקה ה במאמר 1. קרא אותו, וענה על הסעיפים שאחוריו.
- הידרדרות דומה במצב הפקולטות למדעי הרוח בארצות-הברית נבלמה בסוף שנות השמונים של המאה העשרים בזכות חברות עסקיות גדולות. הן החלו לחפש עובדים חדשים בוגרי אוניברסיטאות, בעלי השכלה עיונית רחבה בתחום מדעי הרוח.
- א. על פי הקטע, נסח שלושה משפטים פשוטים ועצמאיים, וכתוב אותם בסדר שיבטא את רצף האירועים.
 - ב. על פי המידע בקטע, כתוב משפט מסוג תחבירי כלשהו (פשוט, מורכב או איחוי) שיהיה בעל קשר לוגי של סיבה ותוצאה, וציין את סוג המשפט שכתבת.

11. א. לפניך שני משפטים II-I. קרא אותם, וענה על הסעיפים שאחריהם.
- I. במדינות אחדות, למשל בגרמניה, המדינה משקיעה משאבים עצומים במדעי הרוח משום שהיא מכירה בחשיבותם.
- II. כיום יש צורך מובהק בבוגרים מתחומי ההייטק והטכנולוגיה, מנועי הצמיחה של המשק, שמגבירים את ההכנסות, היצוא, הצמיחה והתעסוקה.
- (1) ציין את הסוג התחבירי המשותף לשני המשפטים I ו-II:
פשוט, מורכב או איחוי (מחובר).
- (2) ציין את התפקיד התחבירי המשותף לחלקים המסומנים בקו במשפטים.
- (3) לשם מה משתמשים בכתיבה בחלקים בעלי תפקיד תחבירי כמו זה שציינת בסעיף (2)?
- ב. לפניך שני משפטים II-I, ובהם חלקים כוללים. קרא אותם, וענה על הסעיפים שאחריהם.
- I. מדעי הרוח מפתחים את הספקנות ואת הדמיון היצירתי — כלים שבלעדיהם הידע נשאר מוגבל וקפוא.
- II. כשאני מנסה להבין את הקושי, שני גורמים עולים בדעתי: הקושי לפרש את המציאות והקושי לחשוב "מחוץ לקופסה".
- (1) העתק מכל אחד מן המשפטים I ו-II את הביטוי המכליל.
- (2) ציין את התפקיד התחבירי של הביטוי המכליל במשפט II.

פרק שלישי – מערכת הצורות (26 נקודות)

בפרק זה ענה על שלוש שאלות: על שאלה 12 (חובה) ועל שתיים מן השאלות 13-16 (שאלות בחירה).

ענה על השאלות במחברת הבחינה.

12. שאלת חובה (8 נקודות)

א. לפניך קטע על פי מאמר 3, ובו מיילים מודגשות. קרא אותו, וענה על הסעיפים שאחריו.

בוגרים במדעי הרוח הִגִּיבּוּ בכעס על נתוני השכר. בוגרים אלה הִקְשִׁימוּ מקופחים נדרשים לְהִבִּין ששכר כל עובד נקבע על פי ערך הִתְפִּיזָה שלו ועל פי הִבְקָוֶה שיש למקצוע שלמד.

(1) איזו מן המילים המודגשות יוצאת דופן מבחינת הגזרה שלה? ציין את גזרתה.

(2) העתק מן המילים המודגשות את שם הפועל, וכתוב לו שם פעולה מאותו השורש ומאותו הבניין.

(3) העתק מן המילים המודגשות את שם הפעולה, וכתוב לו שם פועל מאותו השורש ומאותו הבניין.

(4) מבין הפעלים (ובכללם שם הפועל), איזה פועל יוצא דופן מבחינת הבניין? ציין את בניינו.

ב. לפניך משפטים, ובהם שני פעלים מודגשים.

— יש סטודנטים הִמְרָאָה לַעֲצֵמָה לרכוש השכלה לשמה.

— הידע שיש לבוגרים במדעי הרוח מְרָאָה את החברות העסקיות.

במה דומים ובמה שונים שני הפעלים המודגשים מבחינת השורש, הבניין, הגוף והזמן?

שאלות בחירה (18 נקודות)

לפניך ארבע שאלות: שתיים מתחום הפועל (שאלות 13-14) ושתיים מתחום השם (שאלות 15-16). עליך לענות על שתי שאלות בלבד. תוכל לבחור אותן כרצונך: מתחום הפועל, מתחום השם או משני התחומים (לכל שאלה – 9 נקודות).

שים לב: ענה על כל הסעיפים בשאלות שבחרת.

הפועל

13. לפניך משפטים, ובהם פעלים מודגשים. קרא אותם, וענה על הסעיפים שאחריהם.

- הצעירים הִתְפַּנְּנוּ לחיפוש עצמי, והפילוסופיה נהפכה לאחד התחומים המוֹבִילִים באוניברסיטאות.
 - מדעי הרוח מִקְנִים את היכולת לִסְטוֹת מן התלם.
 - כשאני מנסה להבין את הקושי, שני גורמים עוֹלִים בדעתי.
 - הצעירים הכועסים צריכים להבין שהם אינם יכולים לִשְׁנוֹת את חוקי הכלכלה.
 - הפופולריות הַמְשֻׁתָּנָה של חוגי הלימוד באוניברסיטאות משקפת את פניה של החברה הישראלית.
 - כותבת המאמר הַשְּׁוֹתָה בין מעמדם של מדעי הרוח בגרמניה ובין מעמדם בישראל.
- א. (1) איזה מן הפעלים המודגשים יוצא דופן מבחינת הגזרה שלו? ציין את הגזרה שלו.
(2) מהי הגזרה המשותפת לשאר הפעלים?
- ב. מיין את הפעלים המודגשים לארבע קבוצות לפי הבניין. ציין את הבניין של כל קבוצה.
- ג. ציין את השורש של כל אחד מן הפעלים: מְשֻׁתָּנָה, הַשְּׁוֹתָה.

14. א. לפניך קטע על פי מאמר 1, ובו פעלים מודגשים. קרא אותו, וענה על הסעיפים שאחריו.

נוֹסֵף על הירידה התלולה במספר הסטודנטים הנרשמים לחוגי לימוד במדעי הרוח ניכרת ירידה של ממש גם ברמת הסטודנטים המתקבלים ללימודים בחוגים אלה. כאן כדאי שְנִשְׂאֵב עידוד מן הניסיון האמריקני: הידרדרות דומה במצב הפקולטות למדעי הרוח בארצות־הברית נְבִלְמָה בזכות חברות עסקיות גדולות. כדאי גם שְהִנְשֵׁקֵל מחדש שיטת הלימוד האקדמית בישראל. חברה שבראשה לא עומדים בוגרים בתחום מדעי הרוח נְדוֹנָה להידרדרות בתחומי התרבות והפוליטיקה.

- (1) מן הפעלים המודגשים העתק למחברתך את הפועל היוצא דופן מבחינת הבניין, וציין את הבניין שלו.
- (2) מהו הבניין המשותף לשאר הפעלים?
- (3) ציין את התפקיד של האות נו"ן בכל אחד מן הפעלים נִשְׂאֵב, נְבִלְמָה שבקטע.

ב. לפניך משפט, ובו פועל מודגש.

לימודי ספרות, היסטוריה או פילוסופיה מפתחים את הספקנות ואת הדמיון היצירתי — כלים שבלעדיהם הידע נשאר מוגבל וקפוא.

- (1) כתוב את השורש, הבניין והגוף של המילה קפוא.
 - (2) כתוב משפט משלך, ושכך בו את המילה קפוא באותו הבניין, בזמן עתיד ובגוף מדבב.
 - (3) אילו מן המילים שלפניך הן באותה הגזרה של המילה קפוא?
- קרוי, בדוי, מצוי, רצוי, ראוי

השם

15. א. לפניך רשימה של שמות עצם.

מוֹסָד, מְשִׁימָה, מְקוֹם, מְנִשִּׁיכָה, מְמַשְׁלָה, מִידָע, מְגִזָּר, מוֹלְדָת

- (1) מיין את השמות שברשימה לשלוש קבוצות על פי הגזרה, וציין את הגזרה של כל קבוצה.
- (2) העתק מן הרשימה את המילים שיש בהן מ"ם שורשית.
- (3) העתק מן הרשימה שלוש מילים במשקל מְקָטֵל.

ב. לפניך משפט, ובו מילה מודגשת.

יש הרואים קשר בין הפיחות במעמדם של מדעי הרוח ובין מְדִינִיּוֹת ההפרטה של הממשלה, המביאה להחלשת המנגנונים המבטיחים רווחה לציבור.

במה שונה המילה מְדִינִיּוֹת מן המילים ברשימה שבסעיף א מבחינת דרך התצורה שלה?

16. א. לפניך משפטים, ובהם שמות מודגשים.

- לימודי ספרות, היסטוריה או פילוסופיה מפתחים את הספקנות.
- הדרך-דרך דומה במצב הפקולטות למדעי הרוח נבלמה בסוף שנות השמונים.
- בעידן הגלובלי מתחדד הצורך לשמור על ה'חודיות' ועל השונות.
- עולם העסקים גילה שהאמנות היא מקור שאפשר ללמוד ממנו לא מעט דברים, כמו זמנות.

- (1) איזה מבין השמות המודגשים לא נוצר בדרך של בסיס וצורך סופי?
- (2) מהי המשמעות של הצורך הסופי בכל שאר השמות?

ב. לפניך כמה תחומי לימוד אקדמיים.

פְּלֶפְלָה, תְּשִׁבּוּנָאוֹת, תְּקִשְׁרֵת, מְקָרָא, בְּלִשְׁנוֹת, רוֹקְחוֹת

- (1) מיין את השמות לשת: קבוצות על פי דרך התצורה, וציין את דרך התצורה של כל קבוצה.

(2) לפניך הצירוף: מְנַהֵל צְבוּרִי.

ציין מהי דרך התצורה של כל אחת מן המילים: מְנַהֵל, צְבוּרִי.

(3) לפניך משפט, ובו מילה מודגשת.

מדעי הרוח מפתחים אצל בוגריהם בְּקִרְתֵּינֵי וחדשנות.

פְּרָט את דרך התצורה של המילה בְּקִרְתֵּינֵי (שלושה שלבים).

בהצלחה!